

องค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษา

กล้า ทองขาว (ผู้เขียน)

องค์กรกลางบริหารงานบุคคล (Central Personnel Agency) ทางการศึกษา คือกลไกสำคัญในการควบคุมและกำกับดูแลการบริหารงานบุคคลทางการศึกษาของรัฐ ให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน เช่น การกำหนดมาตรฐานตำแหน่ง การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานวิทยฐานะ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและวิทยฐานะ การดำเนินการให้ข้าราชการทางการศึกษาได้รับอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทนตำแหน่งและวิทยฐานะ และดำเนินการบางเรื่องในกระบวนการบริหารงานบุคคลทางการศึกษา ล้วนแต่เป็นภารกิจที่สำคัญขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษา

ความสำคัญของคำ

บุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคน ที่ประกอบอาชีพและมีหน้าที่การงานทางด้านการศึกษา อาจจะทำหน้าที่เป็นครูหรืออาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัย ส่งเสริมและสนับสนุนการสอน นิเทศการศึกษา หรือมีหน้าที่บริหารในหน่วยงานทางการศึกษา ในสถานศึกษาหรือองค์กรทางการศึกษาของรัฐ อาจสังกัดราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่น ที่ดูแลรับผิดชอบงานปฐมวัยศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ (qualification) มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน (working standard) มีการประพฤติปฏิบัติและดำเนินการอื่น ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐาน กฎเกณฑ์และระเบียบที่องค์กรกลางบริหารงานบุคคลที่ตนเองสังกัดเป็นผู้กำหนด องค์กรกลางบริหารงานบุคคลจึงมีความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลของข้าราชการทางการศึกษาทุกประเภทและทุกสังกัด

บทบาทและหน้าที่โดยทั่วไปขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษา คือ การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานบุคคลของข้าราชการทางการศึกษาแก่ฝ่ายบริหาร (เช่น คณะรัฐมนตรี) กำหนดนโยบายและวางแผนงานบุคคลทางการศึกษา กำหนดมาตรฐานการบริหารงานบุคคล และกรอบอัตรากำลังบุคลากร เสนอแนะและให้คำปรึกษาฝ่ายบริหาร เพื่อดำเนินการให้ข้าราชการทางการศึกษาได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลที่เหมาะสม พิทักษ์ระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล ออกกฎ ระเบียบควบคุมการปฏิบัติงาน และดำเนินการในบางเรื่องในกระบวนการบริหารงานบุคคล เช่น การพิจารณาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์และการร้องทุกข์ เป็นต้น

ความหมายของคำ

องค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษา หมายถึง หน่วยราชการ ที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย การบริหารทรัพยากรบุคคลของรัฐ ในรูปของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่และบทบาทเกี่ยวกับเรื่องของนโยบายและระบบบริหารทรัพยากรบุคคล การวางแผนงาน การกำหนดมาตรฐาน การ

ดำเนินการให้บุคลากรได้รับเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล การพิทักษ์ระบบคุณธรรม การออกกฎ ออกระเบียบควบคุมการปฏิบัติงาน และดำเนินการบางเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนหรือพนักงานของรัฐ ที่ดูแลรับผิดชอบงานการศึกษา ตามประเภทหรือสังกัดของส่วนราชการที่มีการจัดการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับคำ

แนวคิดในการจัดตั้งองค์กรกลางบริหารงานบุคคล คือ ความเป็นอิสระและการรักษาระบบคุณธรรม เพื่อให้มีความเป็นอิสระได้จริง องค์กรกลางบริหารงานบุคคลแต่ละประเภทจะไม่ขึ้นกับฝ่ายบริหาร หรืออยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายบริหารโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงานบุคคลพ้นจากอิทธิพลของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมือง ตามหลักการของระบบคุณธรรม (merit system) จุดสำคัญของการบริหารงานบุคคลภาครัฐ คือ การรวมอำนาจ (centralized system) ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ป้องกันปัญหาความลักลั่น และเพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติที่ทัดเทียมกัน

ในบางประเทศที่ยึดรูปแบบการบริหารงานบุคคลแบบดั้งเดิม มักจัดองค์กรกลางการบริหารงานบุคคลแบบ Civil Service Commission ที่เน้นบทบาทในการเลือกสรรบุคคลเข้ารับราชการ และงานในหน้าที่สำคัญอื่นๆ ของภาครัฐ แต่ในบางประเทศอาจมีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลภาครัฐหลายองค์กร เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการดูแลระบบบริหารงานบุคคลประเภทต่างๆ ของรัฐ แต่ต้องทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกันภายใน โครงสร้างข้าราชการที่จัดไว้ในกลุ่มงานเดียวกัน คือ ยังเป็นระบบรวมอำนาจ

ยังมีหลายประเทศที่นิยมจัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลเป็นระบบการกระจายอำนาจ (decentralized system) คือ จัดเป็นแบบมีหลายองค์กรกลางเป็นของตนเองตามประเภทของข้าราชการ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยกันรับผิดชอบการบริหารกิจกรรมงานบุคคลในเรื่องต่างๆ โดยให้คงบางส่วนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบาย มาตรฐานกลาง และการพิทักษ์ระบบคุณธรรมไว้ที่ส่วนกลาง แล้วมีการกระจายความรับผิดชอบในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลเฉพาะเรื่องให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของส่วนราชการต่างๆ รับผิดชอบดำเนินการกันเอง

สำหรับประเทศไทย ได้มีการแบ่งองค์กรกลางบริหารงานบุคคลออกไปตามประเภทของข้าราชการ โดยมีการออกเป็นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ กำหนดให้มีองค์กรกลางในรูปของคณะกรรมการข้าราชการหรือพนักงานของรัฐประเภทต่างๆ หลายองค์กร ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลบุคลากรของตน โดยองค์กรกลางบริหารงานบุคคลแต่ละองค์กร ต่างมีอิสระในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามประเภทข้าราชการ หรือพนักงานของรัฐที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน เฉพาะองค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษาเอง ก็มีองค์กรกลางการบริหารงานบุคคลของตนเองหลายองค์กร

กรณีการบริหารงานบุคคลทางการศึกษา ขององค์กรการศึกษาเอกชน จะไม่มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ในลักษณะเดียวกับข้าราชการทางการศึกษา แต่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในสถานศึกษาปฐมวัย สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีวศึกษาเอกชนแต่ละสถานศึกษามักจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานบุคคล (personnel unit) ที่จัดเป็นคณะกรรมการบริหารงานบุคคล มีสายงานบริหาร ซึ่งอาจเรียกว่า “ฝ่ายบุคคล” เป็นกลไกบริหารงานบุคคล

ส่วนบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กฎหมายกำหนดให้ “สภาสถาบัน” มีอำนาจหน้าที่วางนโยบาย และควบคุมดูแล ออกข้อกำหนด ระเบียบ และข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล กำหนดอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ ประโยชน์เกื้อกูลอื่น วินัย หลักเกณฑ์การจ้าง และการเลิกจ้างผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้ช่วยอาจารย์และเจ้าหน้าที่ และอื่น ๆ รวมทั้งการให้ความเห็นชอบตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับรองศาสตราจารย์ลงไป (ม.34) และให้มี “คณะกรรมการพิจารณาคำแหน่งทางวิชาการ” ในแต่ละสถาบัน ทำหน้าที่เป็นกลไกการพิจารณาเสนอและวินิจฉัยเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ (ม.36)

องค์ประกอบของคำ

องค์ประกอบของคำ พิจารณาได้จากการแบ่งหน้าที่ในการดูแลระบบบริหารงานบุคคลทางการศึกษา ที่เป็นรูปแบบองค์กรกลางตามแนวทางการกระจายอำนาจ ที่มีความประสงค์ให้ช่วยกันดูแลรับผิดชอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในกำกับของตน กล่าวคือ

ได้มีการออก พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่ดูแลงานการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และบุคลากรที่รับผิดชอบงานการศึกษานอกระบบ ที่กำหนดให้มี “คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา” หรือ ก.ค.ศ. เป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของตน

ส่วนข้าราชการทางการศึกษา ที่ดูแลงานการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่จัดการศึกษาระดับปริญญา ก็จะมี พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นกฎหมายเฉพาะที่ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของตนเอง กำหนดให้มี “คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา” หรือ ก.พ.อ. เป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลแยกออกไปอีกต่างหาก เพื่อให้ควบคุมดูแลและรับผิดชอบบุคลากรทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

นอกจากนี้ ยังมีองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานทางการศึกษาของท้องถิ่น ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะรองรับอีกหลายองค์กร ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้มี

คณะกรรมการข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ ประเภท ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลาง บริหารงานบุคคลของตนเอง ประกอบด้วย

- (๑) “คณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด” หรือ ก.จ. มีอำนาจและหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลข้าราชการของท้องถิ่นส่วนจังหวัด รวมทั้งข้าราชการทางการศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในแต่ละจังหวัด
- (๒) “คณะกรรมการพนักงานเทศบาล” หรือ ก.ท. มีอำนาจและหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลพนักงานเทศบาล และพนักงานทางการศึกษาดำรงครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานุเทศ์และบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสังกัดเทศบาลที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นด้วย
- (๓) “คณะกรรมการพนักงานส่วนตำบล” ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดหนึ่ง มีอำนาจและหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลพนักงานทางการศึกษาส่วนตำบลในจังหวัดนั้น
- (๔) “คณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร” หรือ ก.ก. มีอำนาจและหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลข้าราชการกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดให้มี “อนุกรรมการสามัญข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร” (อ.ก.ก.ข้าราชการครู) ตามพระราชบัญญัติข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานบุคคลทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และ
- (๕) “คณะกรรมการพนักงานเมืองพัทยา” มีอำนาจและหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์และดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของพนักงานเมืองพัทยาอื่นและพนักงานทางการศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา

ในระยะหลังนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายอย่างในราชการส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารงานบุคคลที่สังกัดท้องถิ่นที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยออกประกาศ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ “คณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่น” หรือ ก.ถ. มีบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็น “องค์กรกลางหลัก” ในการบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นทุกประเภท

การประยุกต์ใช้คำ

การบริหารงานบุคคลขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลตามประเภทของข้าราชการที่จัดว่าเป็น “ข้าราชการฝ่ายพลเรือน” ทุกประเภทจะถูกกำกับควบคุมโดยกฎหมายการบริหารงานบุคคลฝ่ายพลเรือนฉบับสำคัญ คือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดให้ “คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน” หรือ ก.พ. มีอำนาจในการเรียกประชุมหารือร่วมกันระหว่าง

ผู้แทน ก.พ. ผู้แทน ก.พ.ร. (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ) และองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนประเภทต่างๆ ในกรณีที่ ก.พ.เห็นว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลในเรื่องใด ที่ข้าราชการฝ่ายพลเรือนทุกประเภทหรือบางประเภท ควรมีมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์เดียวกัน (ม.๑๐)

ในขณะเดียวกัน กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้ “คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม” หรือ ก.พ.ค. มีอำนาจและหน้าที่เสนอแนะต่อ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น เพื่อให้ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น ดำเนินการจัดให้มี หรือปรับปรุงนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พิจารณาเรื่องคุ้มครองระบบคุณธรรม ออกกฎ ก.พ.ค. ระเบียบหลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ (ม.๑๑)

แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลฝ่ายพลเรือนของไทย แม้จะใช้ระบบการกระจายอำนาจ แต่บางส่วนที่เป็นเรื่องนโยบาย มาตรฐานและการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ยังคงรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งทำให้ ก.พ. และ ก.พ.ค. มีบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐฝ่ายพลเรือนทุกประเภท รวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบงานการศึกษา ในฐานะที่เป็น “ข้าราชการฝ่ายพลเรือน” ตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย

กล่าวโดยสรุป องค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษา เป็นกลไกในการควบคุมและกำกับดูแลข้าราชการ หรือพนักงานทางการศึกษาของรัฐ ที่เป็น “ฝ่ายพลเรือน” ประเภทหรือสังกัดต่างๆ ตามแนวทางการกระจายอำนาจ เพื่อให้ช่วยกันแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมการบริหารทรัพยากรบุคคลของตนเอง โดยมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาและเสนอแนะนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลแก่ฝ่ายบริหาร กำหนดนโยบาย จัดวางระบบงานบุคคล กำหนดกรอบมาตรฐานงานและตำแหน่ง ดำเนินการบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารงานบุคคล รวมทั้ง การพิทักษ์ระบบคุณธรรม การออกกฎและระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับงานบุคคล และอื่นๆ อย่างมีอิสระ แต่เนื่องจากการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนตามแนวทางการกระจายอำนาจของไทย ทำให้ระบบงานบุคคลมีองค์กรกลางบริหารงานที่อิสระหลายองค์กรดังกล่าว พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงกำหนดให้ “คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน” และ “คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม” มีอำนาจและหน้าที่ที่จะเข้าไปดำเนินการ ในกรณีที่เห็นว่า องค์กรกลางบริหารงานบุคคลฝ่ายพลเรือนทั้งหลาย รวมทั้งองค์กรกลางบริหารงานบุคคลทางการศึกษา เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ หรือมีปัญหาเกี่ยวกับนโยบาย มาตรฐานระหว่างองค์กรหรือมีปัญหาด้านการพิทักษ์คุณธรรมในกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคล ทำให้ ก.พ. และ ก.พ.ค.ซึ่งเป็นองค์กรกลางการบริหารงานบุคคลของ “ข้าราชการพลเรือน” มีอำนาจและมีหน้าที่เป็น “องค์กรกลางหลัก” ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายพลเรือนอื่นๆ รวมทั้งข้าราชการหรือพนักงานของรัฐด้านการศึกษาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๒ ตอนที่ ๑๑๕ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๒๘ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๑๐๔ หน้า ๒๕ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๗ ตอนที่ ๔๕ ก หน้า ๗ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๕ ตอนที่ ๒๒ ก หน้า ๑ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๑
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๑ ตอนที่พิเศษ ๗๐ ก หน้า ๓๓ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๗
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๑๒๐ ก หน้า ๑ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕...(อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา คาดว่าจะประกาศใช้ ปลายปี ๒๕๕๓)
- พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๐ ตอน ๑๐๗ ก วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๖ และ เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๑๐๑ ก วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
- <http://www.moj.go.th/upload,maintip/> ค้นคืน ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๓